

שיחה לעם

רעיון תמציתי לפרשת השבוע - מהרבי מליובאוויטש

תיירים או מרגלים?

כלל, בריגול מעורבת חכמת המרגל, שעל-סמך המידע שאסף חקר וניתח ניתן להיערך למבצע צבאי בכיבוש ארץ האויב.

ואכן, כל המעיין ב'פרשת המרגלים' יבחין מיד שאין שימוש בשם 'מרגלים', כי-אם 'תרים' שכל תפקידם הוא אך ורק **לתור** את הארץ - לראות את הארץ ואת יושביה כתיירים, ובשובם לדווח ולספר לישראל 'עובדות יבשות' בלבד. זו היתה למעשה השליחות שמשה הטיל עליהם⁷. אלא שהם שינו מתפקידם ועברו את שכלם בהשאת עצות והסקת מסקנות - כמרגלים.

הדבר לא מצא חן בעיני משה רבנו, ובשל כך התפלל על תלמידו יהושע שלא יהיה לו חלק ב'עצת מרגלים' (למרות שהיתה זו עצה טובה), אלא ישאר נאמן לשליחותו - **"לתור** את הארץ" - ללא כל שינוי בתפקיד שהוטל עליו.

נמצא, שלמרות היותם אנשים חשובים (כמובן מכך שמשה בחר בהם דווקא) - הידרדרו לדיוטא תחתונה עד שנהיו חוטאים ומחטיאים את הרבים באומרם "לא נוכל לעלות .. כי חזק הוא ממנו", שהתכוונו לומר שהעם חזק אף יותר מהקב"ה⁸; וזאת, בעקבות השינוי ה'קל' שעשו בשליחותם, בכך שהחשיבו את עצמם למרגלים שתפקידם לחפש תחבולות מתוך ערמה והסתרת מטרת בואם.

[זו גם הסיבה שמשה הגביל את שליחותם לחלק **המעשי** בלבד - 'לתור את הארץ', מאחר וחשש שאם יעסקו בתחבולות של ערמה ובהסתרת האמת (ריגול), עלולה מידת הערמוניות להרחיקם ממידת האמת ולדרדרם מדחי אל דחי].

עם זאת, עדיין לא ראה משה צורך לבטל את שליחותם, כי למרות שראו את עצמם באותה שעה כ'מרגלים' - לא בהכרח שידרדרו ויבואו לתוצאות שליליות, שהרי "כשרים היו" ולא התכוונו לחטוא.

* * *

חז"ל אומרים כי מידתו של משה רבנו היא מידת האמת. כדי להיות שליחו של משה (ש"שלוחו של אדם כמותו") - אסור שתהיה אצל השליח שום חריגה ממידת האמת. ברגע שיש סטייה קלה - מאבד השליח את כוחו של המשלח. לפיכך, ברגע ששינו משליחותם והחזיקו את עצמם כ'מרגלים' - התבטל אצלם כוח המשלח ונפסלו מלהיות שלוחי משה (לא רק מפני שהלכתית שליח המשנה את שליחותו - בטלה השליחות, אלא גם) מפני שאצל משה מאירה מידת האמת, בניגוד להם כאנשי ריגול⁹.

רק יהושע וכלב שלא נתפתו ל"עצת מרגלים" ולא שינו מאומה משליחותם - בסופו של דבר זכו להיכנס לארץ המובטחת, ארץ ישראל.

(על-פי לקוטי-שיחות חלק לג)

פ רשתנו עוסקת בשילוח המרגלים לארץ כנען על-ידי משה רבנו, שהגיע בעקבות בקשת ישראל לבדוק את טיב הארץ קודם כיבושה (למרות הבטחת הקב"ה להעלות את ישראל אל "ארץ טובה ורחבה").

בנוגע לטיבם של המרגלים מצינו סתירה בפירושו של רש"י על התורה. בתחילת הפרשה כותב רש"י¹ שב"אותה שעה **כשרים** היו", ואילו בהמשך כותב² שמשה התפלל על יהושע "י-ה יושיעך מעצת מרגלים" - שמכך משמע שכבר בתחילה הבחין משה ברשעתם של המרגלים והוצרך להתפלל על תלמידו יהושע. וכך כותב רש"י מפורשות בהמשך הסיפור (על הפסוק "וילכו ויבואו אל משה") - "מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה"³.

[המפרשים⁴ אמנם מיישבים את הפרט האחרון ומסבירים, שאך ורק ב"אותה שעה" שנבחרו ונתמנו היו כשרים, אבל לאחר מכן, כשהחזיקו בדרך ("וילכו") - נהפכו ונעשו רשעים. אך אין הם מיישבים את העובדה שמשה התפלל על יהושע, דבר שקרה עוד **קודם** שיצאו לדרך⁵.]

אם-כן קשה ממה נפשך: אם הם היו כשרים ב"אותה שעה" - לא היה על משה להתפלל על יהושע, ואם ידע משה שהם רשעים, הלא יכול היה לשלוח במקומם אנשים הגונים, או אף לבטל את השליחות⁶ לחלוטין?!

התשובה לשאלה זו טמונה בדיוק לשונו של רש"י. בתיאור מעשה המרגלים, משתמש רש"י במונח 'עצה' - 'י-ה יושיעך מעצת מרגלים', ולא כפי שלכאורה מתאים יותר היה לבטא את מעשיהם כ'חטא' ו'דיבה' - 'י-ה יושיעך מחטא מרגלים' או 'י-ה יושיעך מדיבת מרגלים' וכיוצא-בזה. על-דרך-זה כותב רש"י בנוגע לכלב שנשתטח על קברי אבות "שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם".

בכך מודגש שמשה לא התכוון בתפילתו שה' יושיעו מחטא המרגלים, שהרי "באותה שעה כשרים היו" (ועדיין לא היו שייכים לחטא של דיבה); אלא אך ורק שה' יושיעו **"מעצת** מרגלים". יתירה מזו: בהכרח שהיתה זו אף עצה **טובה** - שהרי הם היו כשרים. אך יחד עם זאת התפלל משה על יהושע שינצל מעצתם, כי אף שכוונתם היתה לטובה - עלולה העצה להביאם לידי טעות (כפי שאכן קרה בפועל).

להבנת העניין, יש להיעזר בהבחנה בין המונחים '**לתור**' ו'**לרגל**': המונח 'לתור' מתאר פעולה של ראיית הארץ ויושביה בלבד; המונח 'ריגול', לעומת-זאת, מתאר מצב של חיפוש תחבולות ומעשי ערמה לשם מטרה סמויה ומסתורית; ובדרך

¹ על הפסוק "כולם אנשים" - פרק י"ג פסוק ג'.

² על הפסוק "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" - פרק י"ג פסוק ט"ז.

³ פרק י"ג פסוק כ"ו.

⁴ ראה חזקוני, רא"ם, גור-אריה ועוד.

⁵ דוחק גדול לומר ש"אותה שעה" שהיו כשרים היה זמן **מועט**, שכן, מפשטות הכתובים לא משמע שהיה פסק זמן בין התמונות לדברי משה "עלו זה בנב .. וראיתם את הארץ" (המופיע מיד לאחר הפסוק "ויקרא להושע בן נון יהושע"). ועוד ועיקר (כפנים); אם משה הרגיש שאנשיו נהיו רשעים - מדוע בכלל שלח אותם?!

⁶ שהיתה רשות, כדברי רש"י בתחילת הפרשה: "שלא לך - **מדעתך**; אני איני מצווה לך, אם תרצה - שלח".

⁷ כמשמעות הפסוקים בכל הפרשה: "ויתורו את ארץ כנען" (פרק י"ג פסוק ב'), "תור הארץ" (פרק י"ג פסוק כ"ה), "תרים את הארץ" (פרק י"ד פסוק ו') וכיוצא-בזה.

⁸ כפירוש רש"י על הפסוק (פרק י"ג פסוק ל"א).

⁹ זו הסיבה לכך שמשה שלח אותם "לתור את הארץ" בלבד, כי בשליחות עיקרית זו (לשם הכניסה לארץ) - כוח המשלח צריך היה להיות אצלם באופן גלוי.